Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 36. | Torsdag den 6. September 1888. | 3. Aarg.

Indhold: Politiske Breve. — Ejendomsret og Ejendomsuret — Lidt fra en Tjener. — De nødlidende og Folkekirken. — Kvitering for rigtig Modtagelse. — Meddelelser. Bekjendtgjørelser.

Politiske Breve.

XXII.

Folkethingets Formand, Hr. Høgsbro, havde paatænkt nogle mindre Forandringer ved Folkethingssalen, som alle var enige om, var baade nyttige og hensigtsmæssige. Men da Rigsdagsbygningen i sin Tid, som bekjendt, har været Kaserne, og da det ikke udtrykkelig blev slaaet fast, da Rigsdagen flyttede derud, at nu havde denne gjennem sine Formænd Raadighed over Bygningen, saa har Ministeriet nu forbudt disse Forandringer, uagtet baade Folkethingets og Landsthingets Formænd vår enige om deres Hensigtsmæssighed.

Naar man har været forbauset over denne Fremgangsmaade, saa forekommer dette mig noget ugrundet. Ministeriet, — og det er vel særlig Hr. Bahnson, der her er Hovedmanden, — har ganske simpelt benyttet Lejligheden til at drille Folkethinget. Og dersom man spørger, hvor et Ministerium gider drille Folkethinget i en Sag, der i og for sig er en Ubetydelighed, saa viser dette Spørgsmaal, at man ikke kjender vort Ministerium ret. Sagen er jo den, at vore Ministre, aandelig talt, er Smaafolk; jævne, hverdagsagtige Mennesker med en god Del af den ægte, danske Spidsborgerlighed i sig. Men er der noget, der rigtig gotter saadanne Folk, der ikke har Spor af aandelig Overlegenhed, saa er det netop det, at kunne tilføje en Modstander et Knappenaalsstik. — Folk med en Smule aandelig Begavelse vil foragte saadanne Smaadrillerier. De vil i alle saadanne Smaating komme deres Modstandere imøde med Høflighed. — Folk med en indskrænket Synskreds vil derimod benytte enhver Lejlighed til at drille sin Modstander i de ubetydeligste Ting. Dette skal man tage Hensyn til, naar man skal bedømme Ministeriets Optræden i denne Sag. Ingen kan lægge en Alen til sin Vækst, og den som er slaaet til en Toskilling, bliver aldrig til en Daler. Disse to gode, gamle Ord maa tjene til Undskyldning for vort Ministerium og afværge for haarde Domme over det. Vore Ministre ere, som Forretningsfolk betragtede, ret dygtige; som Politikere betragtede, ere de i Besiddelse af en ikke ringe Klogskab og Villiestyrke, og var de ikke komne saa stærkt paa Kant med Grundloven, som de er, vilde adskillige af dem paa en ret respektabel Maade kunne have udfyldt deres Plads. Men de hæver sig ikke en Tomme over almindelige, dødelige Mennesker, hvad aandelig Overlegenhed angaar. De er snarere nogle Tommer under, end over det almindelige. Det har, — for at tale populært, — været en sand Svir for dem, at kunne tilføje Folkethinget denne lille personlige Fornærmelse, ligesom det er en Svir for en Spidsborger i en lille Provinsby, at kunne drille sin Nabo, som han af en eller anden Grund er kommen paa Kant med.

Endvidere tjener det til Undskyldning for Ministeriet, at det for Øjeblikket har Magten i Landet. Naar Folk uden aandelig Overlegenhed har Magten, saa vil det være en uimodstaaelig Trang for dem at vise deres Magt, at gjøre sig vigtige med Magten. De har en bestandig Følelse af, at der er et Misforhold tilstede mellem deres aandelige Myndighed og deres udvortes Myndighed, de gaar i en bestandig Ængstelse for, at dette Misforhold skal blive opdaget. — Som Følge deraf benytter de enhver Lejlighed, — selv den mindste, — til paa en vis demonstrerende Maade at vise deres Magt. De mener egentlig ikke noget ondt med det, men de tror, at det er noget som hører med til at være en mægtig Mand, at man maa optræde

engang imellem med en vis Hensynsløshed. en vis Raskhed. Ellers, — mener de, — kan Folk let komme til at tvivle om, at de nu ogsaa er saa frygtelige mægtige.

Naar man tager Hensyn til alt dette, saa forekommer det mig, at Ministeriets Forbud mod de paagjældende Forandringer i Folkethingssalen er ganske i Overensstemmelse med Ministeriets hele *Aand*, hvis man forøvrigt kan benytte sig af dette Udtryk i denne Sammenhæng. — Ministeriet har ved denne Handling været i fuld Overensstemmelse med sig selv; det har handlet som det, efter hele sit inderste Væsen, *maatte* handle.

Ejendomsret og Ejendomsuret.

II.

Vi gjorde i den foregaaende Artikel opmærksom paa, at naar man gik ud fra, at Ejendomsretten i sin nuværende Form var af meget gammel Oprindelse, saa beroede dette paa en Fejltagelse. Den oprindelige Form for Ejendom var over hele Verden Fællesejendom, hvorved der altsaa sikkredes ethvert Menneske, der kom til Verden, en Part i den fælles Jord. Hvorledes denne Fællesejendom efterhanden gik over til at blive Privatejendom, skal vi ikke her undersøge. Mange mener, at det skete ved en Slags „stiltiende Overenskomst“ af alle Mennesker, men Historien kjender ikke noget til slig Overenskomst. Det som vi her ville beskjæftige os med, er de Paastande, hvormed man forsvarer Ejendomsretten i sin nuværende Form.

Nogle beraabe sig paa, at Ejendomsretten er en *naturlig Ret*. Men forstaar man dette rigtigt, saa maa man netop komme til at forkaste den uindskrænkede private Ejendomsret. Thi er det en naturlig Ret at have Ejendom, saa gjælder det selvfølgelig *alle Mennesker*. Den ene har akkurat ligesaa megen *naturlig* Ret til Ejendom, som den anden. Ethvert Menneske, som fødes til Verden, fødes med *Ret til Livet*, saalænge det varer. Men Ret til Livet, det vil sige Ret til de *Betingelser, der opholde Livet. Luft* er f. Eks. en nødvendig Livsbetingelse. Hvis man spærrede Folk inde i et lufttomt Rum, eller i et Rum, hvor Luften var saa tynd, saa de nødvendigvis om kort Tid maatte kvæles, saa vilde man med god Grund sige, at man herved gjorde Indgreb i Menneskets naturlige Ret. *Vand* er ligeledes en nødvendig Livsbetingelse. Hvis man afspærrede alle Søer og Kilder og Aaer og Brønde, og gjorde det umuligt at komme til dem, undtagen for dem, der paa en eller anden Maade havde sat sig i Besiddelse af dem, saa vilde dette være et Indgreb i deres naturlige Ret, som var udelukket fra Vandet. — Men ganske paa samme Maade forholder det sig med *Jord*. Jordens Frembringelser ere akkurat ligesaa nødvendige Livsbetingelser som Vand og Luft. Ligesom ethvert Menneske altsaa fødes med en naturlig Ret til saa meget Luft og Vand, som ere nødvendige Livsbetingelser for ham, saadan fødes ogsaa hvert Menneske med en naturlig Ret til saamegen Jord som er en nødvendig Betingelse for Livets Ophold, eller da til paa en eller anden Maade at faa saa meget af Jordens Frembringelser, som ere tilstrækkelige til et ordentligt, menneskeligt Liv. I denne Retning udtaler ogsaa den før nævnte tydske Tænker, Fichte sig, idet han siger, „at Menneskets personlige Ret i Forhold til Naturen, er, at besidde et Virksomheds-Omraade, der er tilstrækkelig stor til, at han her kan skaffe sig de nødvendige Underholdsmidler. Dette naturlige Virksomheds-Omraade bør altsaa sikkres enhver, men kun paa den Betingelse, at han ogsaa udnytter det ved sit Arbejde. Alle bør arbejde; men alle bør ogsaa have de nødvendige Arbejdsmidler.“ — I lignende Retning udtaler hans Søn Immanuel Fichte sig: „Retten til Besiddelse er en umiddelbar og uafhændelig Ret, der gaar forud for enhver Lov. Ejendomsretten er den Besiddelse, *der stemmer med Retten*, og sikkres af den offentlige Magt. *Man maa sørge for, at enhver faar den Ejendom, der bør tilfalde ham i Bytte for hans berettigede Arbejde.* At arbejde er en Pligt mod en selv og mod andre. *Den, der ikke arbejder, skader de andre, og fortjener følgelig Straf.*“ Dette er gyldne Ord. Men desværre er Virkeligheden helt anderledes. Thi det stemmer aabenbart ikke med Retten, at en enkelt Mand har Ejendom, der kunde slaa til til mange Tusinde, thi derved umuliggjøres det for alle disse at faa den Ejendom, der bør tilfalde dem efter deres Arbejde, medens den der har den store Ejendom slet ikke behøver at arbejde.

En fremragende tydsk Jurist, Prof. Ahrens i Leipzig udtaler sig omtrent paa følgende Maade om Menneskets naturlige Ret til Ejendom: „Ethvert Menneske har Ret til de Betingelser, der er nødvendige for den legemlige og aandelige Udvikling. Han har altsaa Ret til Ejendom, thi først derved kan disse Betingelser virkeliggjøres. Ejendomsretten har til sit Grundlag selve den menneskelige Natur, og maa derfor betragtes som en oprindelig absolut Ret. Det er tilstrækkeligt at være Menneske for at have Ret til Ejendom.“

Af alt dette fremgaar, at hvis man vil hævde Ejendomsretten som en „naturlig Ret“, saa maa man komme til det Resultat, at *alle* Mennesker har Ret til saa megen Ejendom, saa de derved sættes i Stand til at føre et menneskeligt Liv, det vil sige udvikle deres legemlige og aandelige Evner og Anlæg. Ligesom ethvert Menneske har naturlig Ret til Luft og Vand, saaledes har det ogsaa en naturlig Ret til paa en eller anden Maade at faa saa stor en Andel i Jorden, som kan strække til til dets rimelige Fornødenheder. — Luften og Vandet har man nu ikke kunnet berøve Folk, — skjøndt det i de store Byers Arbejderkvarterer kan være smaat nok med Luften. Derimod har det været muligt at berøve dem Andel i Jorden. Jorden er noget mere haandgribeligt, noget man kan bemægtige sig; og Tid efter anden er det lykkedes nogle at bemægtige sig altfor meget af den.

Der er hos enkelte Mennesker en umættelig Begjærlighed efter Jord; aldrig kan de faa nok. Er det f. Eks. ikke en umættelig Begjærlighed, naar vore Godsejere betingede sig hver 10de Gaard, naar de solgte Fæstegodset. De havde i Forvejen Tusinder af Tønder Land; men det var ikke tilstrækkeligt. Og ikke saa meget som en Huslod vil de sælge, men bare leje den ud. Til Jorden vil de have Ejendomsret. De Mennesker synes nu engang, at det er dem, der har en „naturlig Ret" til at brede sig over saameget som muligt. Men naar det engang gaar op for den store Mængde, hvad „naturlig Ret" er, saa vil Piben faa en anden Lyd.

De fleste Statsøkonomer, — det vil sige saadanne Mænd, som give sig af med et videnskabeligt Studium af Samfundsforholdene — begrunde Ejendomsretten ved *Arbejde*. De gaar nemlig ud fra, at Rigdommen er en Frugt af Arbejdet. Det er en engelsk Tænker, *Locke*, som døde i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, der først har udviklet dette. Hans Tankegang er omtrent følgende: „Gud har givet Jorden til Menneskene i Forening. Men da de kun kan benytte sig af Jorden og dens Frembringelser, naar de har en udelukkende Ret til den, saa er det nødvendigt at give den Enkelte en saadan Ret til at benytte sig af en Del af den med Udelukkelse af alle andre. Hans Legemes Arbejde og hans Hænders Gjerning er derfor ogsaa hans Ejendom. Enhver har Ret til hvad han har erhvervet, især hvis der levnes de andre tilstrækkelig mange lignende Ting. Det er altsaa Arbejdet, der gjør en Ting til *min* Ting. Men denne Erhvervelse maa begrænses af Fornuft og Billighed. Hvis man overskrider Maadeholdets Grænser, og sætter sig i Besiddelse af mere end man trænger til, saa tager man visselig af, hvad der tilhører andre. Ejendommens Omfang er derfor, siger han, meget rigtig af Naturen blevet afpasset efter Omfanget af Menneskets Arbejde og hans Livsfornødenheder. Da nu et enkelt Menneskes Arbejde kun kan strække sig over faa Ting, er det saaledes umuligt at gjøre Indgreb i andres Rettigheder, og de andre ville altid finde tilstrækkelig Plads og tilstrækkelig omfattende Besiddelser. Derfor foruretter man ikke nogensomhelst ved at tilegne sig Ejendom. Men enhver bør besidde saamegen Ejendom, som er nødvendig for hans Underhold." — Dette er Lockes Begrundelse af Ejendomsretten.

Men dersom det har været hans og andre Statsøkonomers Mening, at der dermed var givet en Begrundelse af Ejendomsretten saaledes som den nu fremtræder, saa er det aabenbart en Fejltagelse. Det er under alle Omstændigheder en Begrundelse som vore Godsejere og Fabrikanter kun kan være daarlig tjent med. Thi hvis Ejendomsretten er en Frugt af *Arbejdet*, saa staar det aabenbart kun daarligt til med vore Godsejeres Ejendomsret til deres Godser, thi det hører vist til de rene Sjældenheder, at de har tjent dem ved deres Arbejde, og at de vedligeholder dem ved deres eget Arbejde. De fleste af dem har vist aldrig pløjet en Fure paa deres egen Mark. Og ligesaa med de store Fabrikanter. Det er ikke dem selv der har frembragt deres store Lagere. Hvis man altsaa holder paa det, at det er Arbejdet der skaber Ejendomsretten, saa maa man komme til det Resultat, at et Samfund, hvor saa mange Arbejdere leve i Elendighed og saa mange Lediggængere i Overflod, det staar i Strid med al Ret og krænker Ejendomsrettens Grundlag. Og hvis „Ejendommens Omfang skal være afpasset efter Arbejdets Omfang", saa at altsaa et Menneske ikke bør eje mere end hvad han selv kan overkomme at bestride, saa kommer vi til det samme Resultat, nemlig, at store Ejendomme ere uforsvarlige. En Bonde, der ved sine Børns Hjælp selv driver sin Gaard, har altsaa ved sit eget og Børnenes Arbejde en naturlig Ret til Udbyttet af Gaarden, thi det er altsammen et Produkt af deres eget Arbejde. — Men en Godsejer, der driver sine Gaarde ved Daglejere i hundredvis, har, — forudsat at det kun er Arbejdet, der begrunder Ejendomsretten, og at han har arvet Godset, — ikke *naturlig* Ret til mere end til Løn for sit Arbejde, som Bestyrer af Godset. Og hvis han ikke engang giver sig af med Bestyrelsen, men driver Tiden hen paa en daarlig Maade, saa har han slet ingen *naturlig* Ret til nogetsomhelst, og efter den gamle kristelige Ret, at den som ikke vil arbejde, skal heller ikke have Føden, saa har han heller ingen kristelig Ret til Føden.

Andre hævder, at det er *Loven*, der skaber Ejendomsretten. Dette er ogsaa rigtigt. I et lovløst Samfund, hvor der ingen offentlig Myndighed er, vil det være umuligt for den enkelte at sikkre sig hvad han har erhvervet sig. Han vil være henvist til at værge om det ved sin egen Kraft, og Resultatet vilde blive, at de stærke meget snart vilde bemægtige sig hvad de svage har erhvervet. Det vilde gaa ligesom med visse Havfugle, Struntjægere kaldes de. De gjør sig ikke den Ulejlighed selv at fange Fiskene, men naar en anden mindre Fugl har fanget en, saa styrter de sig over den og tvinger den til at slippe Fisken, som Struntjægeren saa selv æder. Ejendomsretten og Lovene ere fødte samtidig, og ville dø samtidig. Før Lovene ingen Ejendomsret; afskaf Lovene og al Ejendomsret vil bortfalde. Dette er altsammen fuldkommen rigtig. Men Spørgsmaalet er: Hvad eller hvormeget bør Samfundets Love sikkre den enkelte? Loven skaber Ejendomsretten. Men hvorledes skal denne Lov være? Ejendomsretten har i Tidernes Løb havt mange forskjellige Former. Hvilken Form bør Lovgiveren under Hensynet til Retfærdigheden og det fælles Bedste stadfæste? At Loven skaber Ejendomsretten siger altsaa i og for sig intet. Thi det kommer først an paa at undersøge, hvorledes Ejendomsretten idethele bør være. Loven kan ordne Ejendomsretten paa en Maade, som i høj Grad strider mod Retfærdigheden. Og naar Loven gjør det, skaber den saa en virkelig *Ret?* Det er, som før sagt, ikke Loven, der skaber Retten, men Retten skal skabe Loven. Der er retfærdige Love og uretfærdige Love. — Den Lov, hvorefter Ejendomsretten nu er ordnet, er i mange Henseender en Struntjæger-Lov. Thi den berettiger aldeles aabenbart et lille Mindretal af Men-

neskeslægten til at frajage de andre Udbyttet af deres Arbejde. Naar f. Eks. Godsejerne skovler Penge ind fra sine store Gaarde, uden selv at have nødig at gjøre det mindste Arbejde, hverken paa den ene eller anden Maade, medens hans Daglejere i „Slaverihusene" rundt omkring, knap har det daglige Brød, — er det saa ikke en Struntjæger-Lov, der berettiger ham til det? Og ligesaa naar Fabrikanten tjener sine 100,000 Kr. aarligt, medens hans Arbejdere gaar med slunkne Maver, — er det saa ikke en Struntjæger-Lov, der berettiger ham til det? — Jo, det er rigtig nok, at Loven skaber Ejendoms*retten*, men den skaber ogsaa Ejendoms*uretten*, og den har hidtil skabt mere af det sidste, end af det første. Som Forholdene nu er, har Loven ganske vist skabt Ejendomsret for nogle enkelte efter en stor Maalestok, *men den har berøvet største Delen af Menneskeheden al Ejendomsret.* Men det er en aparte Maade at „skabe Ejendomsret" paa.

Andre forsvare Ejendomsretten ved at henvise til, at den er en *Betingelse for Friheden.* Friheden er hellig, siger man, altsaa er Ejendomsretten ogsaa hellig og ukrænkelig. Dette er ogsaa fuldkommen rigtigt. For at kunne hævde sin personlige Frihed og Værdighed, maa man være i Besiddelse af nogen sikker Ejendom, en uafhængig Stilling. Den som er henvist til at leve af andres Naade og Barmhjærtighed, som hvert Øjeblik ser sin Stilling og sit Udkomme truet, kan umuligt, uden at udsætte sig og sine for Nød og Elendighed, hævde sin personlige Frihed og sin Værdighed som Menneske. — Men heraf følger atter, at den Maade, hvorpaa Ejendomsretten nu er ordnet, er forkert. — Thi det er dog vel ikke alene nogle enkelte, der har Ret til at være fri? Det er en Ret der tilkommer alle. Men har alle Ret til personlig Frihed, og til at hævde sin Værdighed som Mennesker, saa har altsaa ogsaa alle Ret til Ejendom.

Fra hvilken Side man saa ser Sagen, saa kommer man altsaa til det Resultat, *at Ejendomsretten er hellig og ukrænkelig.* Men fra hvilken Side vi ser Sagen, kommer vi ogsaa til det Resultat, *at den nuværende Samfundsorden har krænket, og daglig krænker denne hellige og ukrænkelige Ejendomsret*, idet den gjør det umuligt for største Delen af Menneskeslægten at have Ejendom. — Er Ejendomsretten en naturlig Ret? Nuvel, saa er den naturlig Ret for *alle.* Er den begrundet paa Arbejdet? Nuvel, saa sørg for at ethvert Arbejde kan sikkre sin Udøver saa megen Ejendom, saa han kan føre et menneskeligt Liv. Er det Loven, der skal sikkre den? Nuvel, saa sørg for at Loven sikkrer *alle* Ejendom. Er det en nødvendig Betingelse for personlig Frihed og Værdighed? Nuvel, *alle* har samme Ret til personlig Frihed og Værdighed.

Der er intet grueligere i vore Dage end at faa Skyld for at „angribe Ejendomsretten". At faa Skyld for det, det er næsten værre end at have stjaalet. Siger man om en Mand: Tænk! han angriber Ejendomsretten, — saa korser alle Modstanderne sig, og Vennerne trække sig forsigtig tilbage. Præsterne se med fromme Blikke mod Himlen, og de gamle Damer tager Lugtedaaserne frem for ikke at besvime. Dette viser, hvor umaadelig det nuværende Samfund er gjennemtrængt og gjennemsyret, dels af Hykleri, dels af Tankeløshed. Thi dette samme dydige, fromme og kristelige Samfund, det gjennemfører Aar for Aar, Uge for Uge og Dag for Dag et systematisk, hensynsløst Angreb paa Ejendomsretten, den naturlige Ret, som enhver hæderlig Mand og Kvinde har til, ved sit Arbejde at kunne skaffe sig tilstrækkelig Ejendom til Livets Ophold. Det lader Folk slæbe sig ihjel for at berige andre, det lader Børn sulte og Voksne i Hobetal begaa Selvmord, for at frelse sig fra Fattigdommens Fortvivlelse. Der er ingen Dag ingen Time, uden at Mennesker, skabt i Guds Billede, ligger omkring i Krogene, som vilde Dyr krøben ind i deres Huler, for at skjule deres Elendighed, kæmpende med Sult og Sygdom. Og saa taler man om, at de, der gjør Indsigelse mod saadanne Tilstande, de „angriber Ejendomsretten". Nej, der er én Ting, som de angriber, og det er Ejendoms*uretten*, men Ejendomsretten, den forsvarer de.

Lidt fra en Tjener.

Der er nu snart skrevet saa meget om Tyendeforhold, at vist mange mener, det bliver trættende og er til ingen Nytte. Der er maaske noget i dette. Men det gaar vel med denne Sag som med saa mangen anden; der maa slaas til Lyd for den atter og atter, og fører det end ikke til synderlig Forandring i Øjeblikket, saa er det dog vist ikke helt uden Betydning alligevel.

Det er ikke ret ofte, at Tjenerne har taget til Orde og sagt deres Mening. Og da jeg er Tjener, har tjent i mange Aar og ofte tænkt over denne Sag, saa er det, jeg har fordristet mig til at bede om Plads og Lov til i „Enhver Sit" at sige et Par Ord om min Mening. Jeg tror, at Grunden maa føres langt tilbage. Til den Tid, da næsten alle de, der udførte det grove og strænge legemlige Arbejde, var Trælle, da det aldrig faldt Arbejdsgiveren, og vel kun sjælden Tjeneren, ind at tænke, at de begge var Mennesker med samme *Ret* til Livet. Derfor maatte de, som arbejdede, bukke og ydmyge sig for deres „Herre". De havde vist mangen Gang lettere ved at ydmyge sig, end vi nu har; thi de fandt det ofte selv i sin Orden. Men efterhaanden som Oplysningen har bredt sig mere og mere til alle Samfundslag, har vi Tjenere faaet mere Syn paa, at vi ogsaa er Mennesker med Ret til Livet, og dette volder Brydning; thi endnu spøger den gamle Ringeagt for det legemlige Arbejde og derfra til Arbejderen. Jeg véd godt, at denne Ringeagt ofte vises ubevidst. Det er noget saa vanemæssigt, saa indgroet, dette: at der er Forskjel paa Folk, saa det gjør sig gjældende i alle Forhold. Mange vil paastaa, at de har al Agtelse for Arbejdet; men jeg kunde fristes til at sige: Det er kun, naar der er en *Ka-*

pital bagved, at der vindes Agtelse ved at arbejde. Hvor ofte hedder det ikke om en eller anden af de bedre Stillede: Ja, det er en dygtig og prægtig Mand, han generer sig ikke ved at arbejde, han tager godt fat. Men hvorfra denne Tale? Mon ikke fra Ringeagt for Arbejdet? Thi hvordan kunde der ellers være Tale om at *genere* sig derved? Ja, naar man arbejder for sin Fornøjelse, og ikke har det nødigt for at tjene til Livets Ophold, saa fører det ikke Ringeagt, men snarere Agtelse med sig; men er man fattig og arbejder for at tjene hvad man skal bruge, saa bliver Æren og Agtelsen borte. Og det er jo nu saa for de fleste af Tyenderne, at de er nødt til at arbejde og tjene for at skaffe sig Føde og Klæder, og derfor bliver der set paa denne med en vis, om end ofte ubevidst, Ringeagt. Men det er ikke min Mening at rette denne Anklage særlig mod Husbonderne; thi det samme gjør sig gjældende blandt Tjenerne indbyrdes. De bruger ofte at benævne hinanden med: ikke andet end en Tjener. Dette Udtryk — ikke andet — hører man ogsaa Gaardmandsdøttrene bruge om Tjenestepigerne. Det er den gamle Gjøren Forskjel paa Folk, der gjør sig gjældende. Men lige som jeg tror, at det ikke saa meget er Herremændene, Godsejerne eller Bønderne personligt, der er Skyld i, at Husmændene maa slide og slæbe hele deres Liv og dog have det saa kummerligt, som det er Samfundsordningen, de uretfærdige Love, der er Skyld deri, saadan tror jeg ogsaa, at det ikke saa meget er de personlige Mennesker, der er Skyld i det daarlige Forhold mellem Husbonderne og deres Tjenestefolk, som det er Samfundsordningen i sin Helhed, der bærer Skylden. Saa længe det er saadan, at nogle skal udføre det strænge legemlige Arbejde, og *andre* fortære dets Frugter, saa længe tror jeg ikke, Forholdene forbedrer sig stort. Saa længe ikke Arbejderen, den, der udfører Arbejdet, faar Del i de Frugter, som dette Arbejde indbringer, saa længe faar hverken han selv eller andre den tilbørlige Agtelse for Arbejdet; thi hvorfra skal Agtelsen komme, naar de, der arbejder, dog har det saa smaat og usselt, at de knap tør spise sig mætte, mens de, der *ikke* arbejder, ofte kan faa alle de Goder, de ønsker dem? Det er Kapitalen, som nu regerer, og det er den, der nu vises Ærbødighed og Agtelse, og saa længe det er saadan, og den nuværende uretfærdige Fordeling af Livets Goder bestaar, da tror jeg ikke paa synderlig Forandring i Tyendeforholdet. Og det har vel nok lange Udsigter med at dette bliver anderledes; men derfor er det vistnok alligevel godt nok at tænke over og tale om det, saa kommer vel Haadlingen en Gang. Og kunde vi lappe og forbedre lidt paa den gamle Klædning, vi endnu er nødt til at gaa i, saa lad os gjøre det. Hr. Nøhr mener, at Tyendet er et uroligt og usparsommeligt Folkefærd, og der er sikkert noget i dette. Men mon det dog var ønskeligt at faa kun den Slags Tyender, som roligt og stille, Aar ud og Aar ind, gik paa samme Sted og nøjedes med den Føde, de der fik. Ja, lidt mere kunde der vel saa nok lægges tilside til de kommende Dage, end nu er Tilfældet, især for de mere vellønnede Tjeneres Vedkommende; men det er ellers ingen let Sag som Tjenestekarl eller Pige at samle en lille Formue. Udgaaede, som Tjenerne er, fra fattige Hjem, hvor Forældrene ikke har haft Tid til at tage sig stort af deres Opdragelse, har de ofte ikke den bedste Forstand paa at spare eller holde sammen paa deres Tøj og Penge. Og den Løn, der kan faas før tyve Aars Alderen, skal ikke strække til ret meget mere, end hvad der behøves for at være nogenlunde velklædt, og det vilde være urimeligt at forlange, om de, i den unge Alder, ikke skulde have Lyst og Lov til at være klædt saa nogenlunde som andre Mennesker.

Efter tyve Aars Alderen eller saa bliver Lønnen ganske vist større; men vaagner der saa, og det tror jeg var ønskeligt, en Trang ogsaa til aandelig Føde, til at skaffe sig gode Bøger, til at komme en Tur eller to paa en Højskole eller rejse lidt ud omkring for at se og lære lidt, saa vil dette — desværre — tage det meste af Tjenernes Sparepenge. Kunde der ved Siden heraf lægges en god Skilling hen til Fremtiden, til den Tid, da Tjenernes eneste Kapital, *Arbejdskraften*, er opslidt, forbrugt, og de ikke længere kan tjene, ja da var det visselig godt! Thi det er en saa tung og knugende Tanke, denne: Slide og slæbe, arbejde og dog savne skal Du, mens Du er ung, ja saa længe Du kan; naar Du saa ikke kan mere, saa skal Du paa — ja, — paa Arbejdsgaarden! Og saadan maa de Tjenere tænke som *kun* har hvad de kan tjene som almindelige Tjenestefolk. Og det er saa tungt, at det ofte frister til Ligegyldighed, til at lade fem være lige og kun leve i Øieblikket. Og er vi først komne paa den Glidebane, da er meget mere tabt, end de Penge, som saa gives ud til Unytte.

Jeg er vis paa, at disse mørke Fremtidstanker forspilder mange gode Evner, som ellers kunde have udviklet sig rigt og blevet til Samfundsgavn, for ikke at tale om, at de rent tager den virkelige Lykke og Glæde bort fra Livet.

Hr. Nøhr vil sikkert Tjenernes Vel, og kunde hans Tanker om Alderdomskassen bidrage til at lysne lidt og til at holde den fristende Ligegyldighed borte, da var det visseligt godt, om vi fik begyndt dermed. Naar Hr. Nøhr taler om alle de mange Gilder og al den Dans, der i Bladene averteres om, er en systematisk Læggen an paa Tjenernes Penge, da er jeg fuldt ud enig med ham. Det har ofte gjort mig ondt, naar mine Medtjenere Søndag efter Søndag søgte disse Forlystelser. Men den Maade at more sig paa, som Hr. Nøhr omtaler fra tidligere Tider, den lader sig ikke nu gjennemføre; thi Husbonderne vil ikke nu have Tjenerne til at danse i deres pæne møblerede Stue. Og Adspredelse, lidt Morskab trænger nu ethvert Menneske til, og hvor skal de saa søge hen? Fremmede, som de ofte er paa Egnen, og langt fra Forældre og Søskende. Her tror jeg, Husbonderne kunde udrette en hel Del til Gavn og Velsignelse, om de kunde komme afsted med at betragte deres Tjenere lidt mere som hørende til Familien, leve sammen med dem ikke blot under Arbejdet og — hvad

jo dog ofte er Tilfældet — de daglige Maaltider; men saa tit som muligt til enhver Tid, lade dem faa Del i deres egne Fornøjelser, baade naar de tager ud, og naar de har Gjæster i Huset. De voxne Børn i Huset faar jo altid Del i dette, hvorfor kan Tjenerne ikke faa det? Jeg er vis paa, at mangen god Kone ofte ser med Bekymring paa, at hendes Piger søger de omtalte Forlystelser. Og ofte formaner hun dem til at lade dette være og spare deres Penge. Men hvorfor tilbyder hun dem ikke at tage med sig, naar *hun* kjører ud for at more og adspredе sig blandt sine Venner? Det vilde hjælpe bedre end Formaninger. Og hvorfor falder det ikke naturligt af sig selv, at Tjenerne, ogsaa naar der er Gjæster, spiser og opholder sig i samme Stue som disse og Familien? For Pigernes Vedkommende er det saadan nu, at de faar Lov at tage Del i Opvartningen; men naar Arbejdet er til Side, faar hun Lov at søge sit Kammer, hvorhen maaske Latteren fra Gjæsterne naar, og hun vil i saadanne Øjeblik føle sig fremmed og ene og længes efter at komme blandt Folk, der vil more sig ogsaa med hende. Hun vil da søge Adspredelsen, hvor den er at finde, og det bliver ofte paa daarlige Steder.

Gid Husbonden vilde tage dem ind til sig!

Katrine Pedersen,
Mejerske.

De nødlidende og Folkekirken.

Da de lutherske Kirker i de forskjellige Lande lod sig indlemme i Staten, saa paatog de sig derved at paavirke Staten paa en saadan Maade, saa den overtog de Forpligtelser som naturligt paahviler Kirken. Og da Staten indlemmede Kirken i sig overtog den med det samme Forpligtelsen til at løse Kirkens Opgaver. Kirkens Opgave er det nu at *vise Kjærlighed, at øve Kjærlighedsgjerninger*. Det er derfor Kirkens Opgave overfor sine enkelte Medlemmer at indskjærpe, at Livet skal være baaret af Kjærlighed, og at bestræbe sig for at fremkalde denne Kjærlighed i dem. Hvis det kunde lykkes Kirken fuldstændig at gjennemtrænge Samfundet med Kjærlighedens Aand, saa vilde Staten blive et Kjærlighedssamfund, Staten vilde saa at sige blive til en Kirke. Men dette lykkes ikke. Men kan Kirken ikke gjøre Staten til et Kjærlighedssamfund, saa maa den dog bestræbe sig for at gjøre den til et *Retfærdighedens* Samfund; thi at skabe Retfærdighed er ligesaa godt Kirkens Opgave som at skabe Kjærlighed. Hvor Kirken altsaa har ladet sig optage i Staten, der har den en Forpligtelse til at foreholde Staten Retfærdighedens Idé, og hvor Staten **har** optaget Kirken i sig, der har den en Forpligtelse **til at** søge at gjøre Retfærdighedens Idé til Virkelighed. Hvis Kirken ikke foreholder Staten Retfærdighedens Idé, da er det Bevis paa, at Kirken er død og magtesløs, og hvis Staten ganske overhører de Kristnes Fordringer i den Retning, saa maa Kirken skille sig fra Staten, og søge at virkeliggjøre Retfærdigheden i sit eget Samfund uden Forbindelse med Staten. — Kirkens Opgave overfor Staten er altsaa først den at undersøge hvorvidt Staten selv, ved hele sin Ordning af det borgerlige Samfund, har Skyld i den omsiggribende Nød. Pastor Friis-Hansen erkjender nu, at Staten har Skyld i denne Henseende. Han minder meget rigtigt om den fri Konkurrence og Storindustrien som Aarsager til, at Nøden er i en stadig og ustandselig Stigen. Pastor F-H. bruger netop det Udtryk om Nøden, at den er i en *ustandselig* Stigen paa Grund af den fri Konkurrence og Storindustrien. Men det som han vil, det er jo netop, at Kirken skal *standse* Nøden. Hvis han derfor havde gjennemtænkt Sagen, saa var han kommen til det Resultat, at den eneste Maade hvorpaa Nøden kan standses, det er ved at standse *de Aarsager* hvoraf Nøden er nødvendige *Virkninger*. Han maatte altsaa fordre, at hele dette Forhold med den fri Konkurrence og Storindustrien maa ordnes paa en anden Maade. Pastor F H. gaar fuldstændig rigtigt ud fra, at Kirken har et Ansvar med Hensyn til den for Haanden værende Nød. Men det allerførste Kirken har at gjøre er selvfølgelig det at undersøge fra hvilke Kilder Nødens Flod kommer. Dette gjør nu Pastor F-H. ogsaa. Han nævner Drukkenskab og Dovenskab, daarlig Økonomi osv. Og han nævner ogsaa den Kilde hvorfra Nøden udstrømmer med en Naturlovs Nødvendighed. Den fri Konkurrence og Storindustrien. Naar saa Kirken har undersøgt Nødens Kilder, saa gjælder det om at faa tilstoppet disse Kilder. Pastor F-H. vil nu ogsaa gjerne tilstoppe adskillige af Kilderne: Drukkenskaben, Dovenskaben osv. — Men forunderligt nok! den Kilde hvor fra den *ustandselige* Nød kommer, den taler han ikke om at faa tilstoppet, eller at faa reguleret paa en saadan Maade, saa det ikke bliver en Kilde til Nød, men til Velstand for alle. Hvis Pastor F-H. har Ret i, at den fri Konkurrence og Storindustrien er en *ustandselig* Kilde til Nød, — og han har vistnok Ret, saa maa det være Kirkens Hovedfordring til Staten, at den regulerer disse Forhold paa en saadan Maade, saa de mister noget af deres ødelæggende Virkning. Dette er saa indlysende, saa jeg er ganske sikker paa, at Pastor F-H. ikke vil benægte det. Og hvis han siger, at det nytter ikke, at Kirken stiller den Fordring til Staten, for Staten bryder sig ikke om det, saa svarer jeg hertil, at Kirken har ikke at spørge om det nytter eller ikke nytter, den har kun at gjøre hvad den idethele *kan* gjøre i den Sag overfor Staten. Og jeg er ganske sikker paa, at hvis Kirken over hele Verden vilde sige til Staterne, at de maatte se at regulere den Kilde hvorfra den ustandselige Nød udstrømmer, saa vilde det ikke hjælpe saalidt.

Men nu vil Pastor F-H. formodentlig svare, at han vil gjerne være med til at opfordre Kirken til at gjøre sin Pligt overfor Staten i dette Stykke, han vil gjerne være med til at skabe en anden Ordning paa Samfundet istedetfor den nuværende, som er en *ustandselig* Kilde til Nød. Jeg er vis paa, at han

gjerne vil være med til det. Men saa vil han endvidere svare mig, at først skal der nogen Tid til før vi faar Kirken til at gjøre sin Skyldighed overfor Staten, og der skal ogsaa Tid til før Kirken faar Staten til at ordne sine Forhold paa en saadan Maade, saa de ikke bliver en ustandselig Kilde til Nød, og derfor er det nødvendigt, at Kirken i denne Mellemtid griber til Forholdsregler der kan lindre Nøden lidt, og derfor, — vil Pastor F-H. sige — bliver der alligevel Plads for den kirkelige Fattigpleje. Jeg har nu ovenfor udviklet hvorfor jeg ikke tror, at en kirkelig Fattigpleje her lader sig praktisk gjennemføre. Men da jeg er fuldstændig enig med Pastor F-H. i, at vi i Mellemtiden, før Kilden til den ustandselige Nød bliver reguleret, er nødt til at gjøre noget, saa vil jeg sige, at det som Kirken eller de Kristne kunde gjøre nu, det var ikke alene ved private Bestræbelser søge at afhjælpe Nøden saa langt de kunde række. Men jeg tror, at Kirken her i Landet kunde faa en ikke ringe Indflydelse paa, at der udkom nogle gode Love til at lindre Nøden. Der er f. Eks. i de sidste Rigsdagssamlinger behandlet Lovforslag om en Udvidelse af de fri Fattigkasser, om fri Læge, Medicin og Pleje til alle trængende, syge osv. Der er ingen Tvivl om, at hvis Kirken, gjennem sine nærmeste Repræsentanter, Præster, Provster og Bisper, vilde arbejde for at disse Love kunde gjennemføres, saa vilde det hjælpe saadan at de blev gjennemført.

Skulde jeg derfor komme med et Forslag om hvad Kirken skulde gjøre for at lindre Nøden, saa skulde det nærmest gaa ud paa, at Gejstligheden skulde gjøre sig bekjendt med de Lovforslag der fremkommer paa Rigsdagen i den Retning, og saa lægge sin Indflydelse i Vægtskaalen til Gunst for disse Lovforslag, for at de kunde blive gjennemførte i en Form, saa de virkelig kunde gjøre Tilværelsen noget lysere, særlig for de værdige trængende. — Jeg tror at der heraf kunde komme et virkeligt praktisk Udbytte, medens derimod et Forsøg paa at indrette en kirkelig Fattigpleje ganske sikkert vilde vise sig upraktisk.

Kvittering for rigtig Modtagelse.

Pastor *Christiani* har tilsendt Red. nedenstaaende Artikel i Anledning af et Angreb, som i „Kirkebladet“ har været rettet imod ham og flere.

Ih! det var da forskrækkeligt! Jeg har altsaa ladet mig forlyde med i mine Foredrag, at der „egentlig“ ingen objektiv Sandhed „omtrent“ findes. Ja, det var jo meget slemt, at jeg stadig har staaet i den Formening og mener saa endnu, at f. Eks. Mathematiken indeholdt objektiv Sandhed, d. e. Sandhed, som enhver, der ikke aspirerer til en Sindssygeanstalt, maa anerkjende Rigtigheden af. Gaar vi nu fra den synlige Verden, hvor Nødvendigheden er den raadende, til den aandelige Verden, og spørger, om der ogsaa paa Aandens Omraade findes en objektiv Sandhed, saa svarer jeg: ja vist findes der en objektiv Sandhed; men den kjender vi kun tilsløret, og den støtter sig ikke til tvingende Fornuftgrunde, men til ganske andre Forudsætninger. Den ses af os her i Verden gjennem et farvet Glas, og ligesom Glasset er farvet, saaledes fatter vi den: det Séte afhænger af Øjnene, der ser, ikke saa meget det Setes Eksistens som dets Beskaffenhed, dets Attributer. Det er en metafysisk Sandhed, at der findes en højeste Sandhed, men vi besidder den dog kun subjektivt, saavidt vi tror paa den og i samme Maal, som vi tror paa den. Jeg benægter saaledes ingenlunde Sandhedens objektive Eksistens; men at tale om objektiv Sandhed, saaledes som den aabenbarer sig for os, er Nonsens, thi naar en Sag er Gjenstand for Troen, taber den Karakteren af Objektivitet. Samtidig med at vi, hver for sig, er overbeviste om vor Troes Rigtighed, maa vi dog indrømme, at Sandheden kan stille sig anderledes for andre, der ser Sagen gjennem deres anderledes farvede Glas. Hvis Sandheden var objektiv, saa maatte man indføre Inkvisitionen igjen, thi saa medbragte Forkastelsen af Sandheden et kriminelt Ansvar for Domstolene. D'hrr., som har ønsket mig og flere indført i et Litani og opført mig paa Kætterlisten, fordi jeg har benægtet Sandhedens Objektivitet, er næppe paa Højden med sund Sands og almindelig Tænkning. Hvis det er Redaktionen af „Kirkebladet“, der har udstedt Banbullen imod mig, saa er det ganske betegnende, at den samme Redaktion i det samme Nr. af „Kirkebladet“ uden Omtale har ladet passere en Prædiken, eller hvad det nu er, om den sunamitiske Kvinde, hvori den aandrige Forfatter udtaler, „at Almagten har lettere ved at opvække en død kort efter Døden, end naar der er gaaet en længere Tid,“ og som Bevis derpaa anfører Lazarus, der dog nok, saa vidt jeg ved, havde været død i 4 Dage og allerede var gaaet i Forraadnelse. Kan man lade saadant Vaas passere, saa undrer det mig ikke, at man stejler overfor sund og logisk Tanke og Tale.

Redaktionen kan nu nok forstaa, at jeg just ikke er bleven saa forskrækket over Beskyldningen for Rationalisme, og at jeg agter at overleve denne Anklage. Det skal vel sagtens være en Beskyldning for at ville bortforklare Mysteriet, saadan som Rationalisterne gjorde det i deres Blomstringstid. Men jeg skal til D'hrr.'s Efterretning meddele, at Et er Spørgsmaalet om Sandhedens Relativitet, dens Fremkomst her paa Jorden, et andet er, hvorledes man opfatter den Troesanskuelse, som man selv har fundet Hvile i og lever med. De to Spørgsmaal har ikke noget med hinanden at gjøre. Der kan man være Rationalist, Orthodoks eller hvad nu disse Opfattelser hedder: det har ikke det mindste med Sandhedens Objektivitet at gjøre. Hvorledes jeg stiller mig til den kristne Tro, hvad der bestemmer mit Syn paa Sandheden, ligger ikke for og kan sagtens være D'hrr. temmelig ligegyldigt; i ethvert Fald er det dem uvedkommende. Men indtil videre overlades „den objektive Sandhed“ til dem, den faar at gaa for deres egen Regning. Saa meget er mig klart, at jo mere D'hrr. strammer Knuden, og jo mere Forkætrelsen breder sig, desto frodigere vil Fritænkeriet vokse; thi at den snæverhjærtede og trangbrystige Orthodoksi er det bedste Agentur for Fritænkeriet, er mig aldeles klart.

Christiani.

Meddelelser.

Paa *Ollerup Højskole*, der i Sommer har været besøgt af 65 Piger, gaves der Søndagen d. 29. Juli en Opvisning i „svensk Gymnastik". En talrig Kreds af Omegnens Beboere fulgte med stor Interesse Øvelserne, og det var glædeligt at høre ældre Mænd og Kvinder udtale sig om det hensigtsmæssige i, at ogsaa Pigerne ved Hjælp af Legemsøvelser værger sig mod „under Tidernes Tryk" at faa „et bøjet Hoved, en ludende Ryg". *M. B.*

Delegeretmøde for Ungdomsforeningerne. *Søndag d. 30te Septbr.* afholdes et Delegeretmøde i *Kjøbenhavn* for Landets frisindede Ungdomsforeninger. De Ungdomsforeninger, der vil lade sig repræsentere, anmodes om *snarest muligt* at tilsende mig Underretning herom med Opgivelse af, hvor mange Repræsentanter der kommer, samt disses Navne.

Mødestedet, der vil rette sig efter de Delegeredes Antal, skal blive bekjendtgjort i rette Tid.

Regnar Petersen,
Redaktør, Nestved.

Rettelse. I Artiklen „En glemt Udstilling" (i Nr. 33) er der løbet et Syvtal med i Stedet for et Tretal. Der staar, at Militarismen sluger *72 Mill.* Kr. aarlig; det skal være *32 Mill.* Thi vel er Militarismen et altædende Dyr, men man kan dog ogsaa gjøre Skarn Uret. *J. P. Sundbo.*

Ollerup Højskoles Efteraarsmøde

aabnes Onsdag den 26de September Kl. 10 og sluttes den 29de September om Aftenen. Foredrag holdes af Præsterne Poul Boisen, Brandt, Henning Jensen og Fr. Nygaard, Forstanderen for Dalum Landbrugsskole, Jørgen Pedersen, og Skolens Lærere.

Tilrejsende med Toget befordres fra og til Sørup St.

De, der vil bo paa Skolen under Mødet, bedes henvende sig til Undertegnede i Forvejen.

Karleskolen aabnes d. 3dje November.

J. P. Kristensen-Randers.

Stenum Højskole

ved Brønderslev St.

aabnes for Karle den 4de Novbr., hvilken Dag Elevernes Tøj vil blive afhentet paa Brønderslev St. Foruden Undervisning i alm. Højskolefag tilbyder Skolen Undervisning i svensk Gymnastik. Haandværkere kan faa Undervisning i Bygningstegning. Indmeldelser modtages af

Jørgen Jerkelsen.

Ryslinge Højskole

(Ringe Station),

begynder Vinterskolen den 3. Novbr., Kl. 2. *Alfred Povlsen.*

Dalum Landbrugsskole

ved Odense,

Landbrugsundervisningen for Karle begynder 4. Novbr. Skoleplanen sendes paa Forlangende. — Lærere: Havebrugskand. Jakob E. Lange, Landbrugskandidaterne Niels Anton Hansen, Hans Appel og Jørg. Petersen (Bårse) Forstander

Tune Landboskole.

Pigeskolen aabnes d. 3. Sept. og varer til Novbr. Ved Siden af den egentlige Højskoleundervisning kan Pigerne faa Lejlighed til at lære praktisk Mælkeri.

Karleskolen begynder d. 5. Novbr. og bestaar af **en Højskoleafdeling** og **2 Landbrugsafdelinger** med Kursus paa 5 og paa 9 Maaneder. Skoleplanen tilsendes og nærmere Oplysninger meddeles af **A. Svendsen,** Tune, Taastrup.

Ringe Friskole.

Fra 1ste Oktober til 1ste April gives videregaaende Undervisning for Drenge og Piger mellem 12 og 16 Aar. Betaling for Kost, Bolig og Undervisning er 28 Kr. om Maaneden. En halv Sengs Klæder medbringes. Undervisningspenge for Omegnen er 8 Kr. maanedlig, dog kan uformuende faa Lettelse.

Undervisningsfagene er: Historie, Dansk, Naturfagene, Geografi, Regning, Skrivning, Tegning, Mathematik, Geometri, svensk Gymnastik, Husflid og Sløjd, og hvem, der ønsker det, kan faa Undervisning i Engelsk.

Friskolelærer **Lavrs Rasmussen,**
Ringe, Ringe St

Rødkilde Folkehøjskole

paa Møen.

Karleskolen begynder den 3dje Novbr. og varer i 5 Maaneder. Særskilt Undervisning for Bygningshaandværkere. 150 Kr. for hele Skoletiden.

J. H. Andersen.

Vallekilde Folkehøjskole.

Højskolen for voxne Karle aabnes den 3. November.

Ernst Trier,
Vallekilde Folkehøjskole
ved Svinninge
p. Sjælland.

Duemoses Antikvarboghandel,

Møntergade 24, København, K.

Vore gamle Forretningsvenner omkring i Landet og hvem andre, der maatte have Interesse af at gjøre sig bekjendt med vort righoldige Lager af **over 65,000 Bind ældre og nyere Literatur samt Musikalier,** bedes venligst at have Adressen i Erindring under deres Besøg her i Udstillingstiden.

R. Nielsen, Forretningsfører.

Undertegnede anbefaler sit velassorterede Lager af reelle Vine, Rom, Cognac, Puncheessentser & Likører.

Særlig anbefales en mild og styrkende

hvid Oportovin

som fortrinlig for saadanne Syge, hvem Lægerne tilraader at drikke Vin.

Pris pr. 1/1 Btl. 2 Kroner.

Peter Buch,
Halmtovet 8, Kjøbenhavn V.

Brokbaand, Suspensorier,

Mavebælter, Moderbandager, Menstruationsbind, Urin- og Navle-Bandager, Douche-Apparater, Clysopumper, Indaandings-Apparater, Respiratorer, Høre-Rør, Isposer, Mælkesugere, Elastiske Strømper, alle Sorter Bind, alle Slags Sprøjter, Luft- og Vandpuder sælges og udlejes, **Underlag til Sygesenge,** Stikbækkener, Elastik, Knive og Saxe, Forbindkasser, **Sygeplejeartikler** og **Forbindstoffer** m. m. tilbydes i stort Udvalg af

Th. Bjering,
Etablissement for Sygepleje-Artikler,
1, Frederiksberggade 1,
„Røde Kors", ved Siden af Apotheket.

Udstillingsgjæster

og andre Tilrejsende kan billigt komme til at bo paa Kjøbenhavns Højskole Chr. Winthersvej 25, Kjøbenhavn. V.

F. Falkenstjerne.

For 5 Kr. Stkt. udsælges særdeles elegante rummelige og solide Rejsehaandkufferter, som før har kostet 12 Kr. Stkt. Forsendes fra J. Knudsen, Bojlum pr. Roslev.

Unge Mennesker

tages i Pension og vil faa et virkelig godt Hjem til rimelig Pris hos en frisindet Familie. **L. Larsen,**
Linnésgade 22, 4. Sal, Kbhv.

En Gaardmandsdatter fra Jylland, 20 Aar gammel, der tidligere har været Højskoleelev og Husholdningselev paa en større Gaard for Tiden Mejerielev, og vant til at tage Del i alt Kvindearbejde, ønsker til 1ste Novbr. Plads som Bestyrerinde i en lille Husholdning, eller som Enepige i et godt Hjem eller paa en Højskole eller lignende, lige meget om i Byen eller paa Landet. Billet mrkt. O. T. 3 bedes tilsendt dette Blads Kontor.

En Pige søger Plads til Novbr. paa en Gaard, hvor hun kan lære Husholdning og ellers være Husmoderen behjælpelig med al forefaldende Husgjærning. Billet mrk. F. M. bedes indlagt paa dette Blads Kontor.

Ansvarhavende Redaktør **Henning Jensen.**
Trykt hos Rasmussen & Olsen.
Kjøbenhavn